

Ocena dotychczasowych termomodernizacji wielorodzinnych budynków prefabrykowanych i propozycja poprawy stanu energetycznego w osiedlu mieszkaniowym

Dr inż. Anna Ostańska, Politechnika Lubelska

Nad potrzebą termomodernizacji w Polsce chyba już nikt nie dyskutuje, ponieważ rosnące ceny nośników energii poniekąd zmuszają właścicieli i zarządców nieruchomości do wejścia na ścieżkę oszczędzania, która powinna być efektem inwestowania. Pytanie czy?, zmieniło się na: *jak inwesto-*

wać i w którym kierunku pójść? Coraz częściej bowiem rozważa się poprawę stanu energetycznego nie tylko w skali budynków, ale i osiedli mieszkaniowych.

W artykule podjęto próbę oceny dotychczasowych modernizacji na przykładzie typowych wielorodzinnych budynków prefabrykowa-

nych zrealizowanych w systemie W-70. Zaproponowano też możliwe działania, które mogą mieć wpływ na obniżenie zużycia energii w budynkach i osiedlu.

1. Dane ogólne

Na podstawie literatury [1] stwierdzono, że system W-70 był realizowany głównie w regionie południowo-wschodnim Polski, w dawnych województwach: lubelskim, radomskim, kieleckim i krakowskim oraz w innych regionach kraju (rys. 1).

Autorka przedstawiła już w serii artykułów [1, 2, 3, 4, 5] i monografii [6] problemy związane z rewitalizacją wielkiej płyty w podejściu wieloaspektowym. Wymaga to jednak podjęcia wymiernych działań, aby móc skutecznie skorzystać z zaproponowanych autorskich rozwiązań. Jednym z poruszanych aspektów, zaliczonych do trzech podstawowych w badaniach diagnostycznych, jest stan energetyczny budynków w skali osiedla. Związany jest on ściśle z przeprowadzanymi działaniami termomodernizacyjnymi, m.in. na budynkach mieszkalnych.

W celu oceny dotychczasowych realizacji i dalszych potrzeb dzia-

Rys. 1. Lokalizacja budownictwa W-70 [1]

łań naprawczych, autorka przeprowadziła badania własne na terenie lubelskiego osiedla im. Karola Szymanowskiego, będącego w zarządzie SM Czechów.

Osiedle powstało na początku lat osiemdziesiątych XX wieku, a na początku lat dziewięćdziesiątych, ze względu na błąd projektowy w analizowanym systemie, budynki mieszkalne były ocieplane metodą: *lekką suchą* za pomocą wełny lub styropianu zabezpieczonych okładziną z płyt ligno-cementowych lub *lekką mokrą* na styropianie zabezpieczonym odpowiednią wyprawą tynkarską. Na niektórych budynkach stan taki pozostał do dziś (co szczegółowo opisano w p. 2). Pod koniec lat dziewięćdziesiątych ocieplono też stropodachy granulatem z wełny mineralnej. Pomimo, że zarządca wykonał ostatnio audyty energetyczne, to większość z budynków czeka na możliwość sfinansowania realizacji. Wydaje się więc, że jest to dobry czas, aby móc szerzej rozważyć opcje termomodernizacji niż wynika to z zaleceń standardowych audytów, które dają przeważnie nie więcej niż 30% możliwych oszczędności, przy czym należy podkreślić, iż są one zgodne z obowiązującymi przepisami.

2. Stan budynków wielkopłytowych

Poniżej poddano analizie 5 wybranych reprezentatywnych typów budynków wielkopłytowych znajdujących się na osiedlu im. Karola Szymanowskiego w Lublinie. Wyróżniono następujące budynki: niskie do 5 kondygnacji, średniowskie od 7 do 9 kondygnacji i wysokie od 11 kondygnacji; klatkowe – segmentowe i punktowe – z galerią wewnętrzną lub korytarzowe. Wszystkie obiekty są przynajmniej po I etapie ocieplenia (p.1), choć w ostatnich latach wykonano też w nich inne prace, takie jak wymiana oświetlenia przed klatkami i w przejściach – na LED. Wybrane do analizy budynki¹ są obecnie w stanie:

1. oczekiwania na planowaną termomodernizację (2.1., 2.2. i 2.3),
2. realizacji działań termomodernizacyjnych (2.4.),
3. po realizacji termomodernizacji II etapu (2.5.).

Wszystkie działania termomodernizacyjne zaplanowano na podstawie audytów energetycznych wykonanych przez osobę uprawnioną, zgodnie z obowiązującymi przepisami.

W ramach oceny technicznej dotychczasowych działań, wykonano wizje lokalne, dokumentację fotograficzną i badania in situ oraz bezinwazyjne badania termograficzne budynków. Na tej podstawie poddano analizie stan techniczny wybranych elementów elewacji, z uwzględnieniem stanu energetycznego. Dla większości osiedlowych budynków (w tym 3 analizowane) zaplanowano w najbliższym czasie ponowne prace termomodernizacyjne, w których przewidziano usunięcie będącego w złym stanie ocieplenia I etapu, a następnie wykonanie docieplenia ścian metodą Bezspoinowego Systemu Ocieplenia (system na styropia-

nie). Poniżej przedstawiono ocenę stanu dotychczasowych termomodernizacji na wyróżnionych typach budynków prefabrykowanych i przedstawiono wybrane termogramy, które obrazują niezlikwidowane jeszcze problemy przemarzania ścian, mimo przeprowadzenia, przynajmniej jednego etapu termicznej modernizacji.

2.1. Budynek klatkowy niski przed planowaną termomodernizacją

Reprezentantem tego typu obiektów jest budynek znajdujący się przy ul. Harnasie 3.

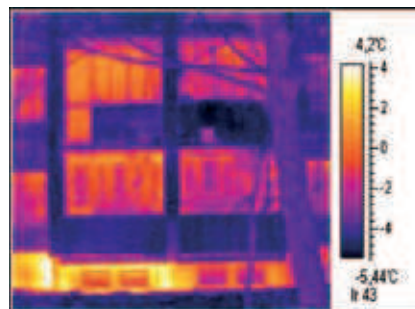
Budynek o pięciu kondygnacjach nadziemnych, podpiwniczony, zabudowa szeregowa (2 segmenty, rys. 2), dwuklatkowy, technologia uprzemysłowiona, system wielkopłytowy W-70. Rok budowy 1980. Układ konstrukcyjny poprzeczny. Ławy żelbetowe monolityczne. Ściany systemu W-70, konstrukcyjne: żelbetowe zewnętrzne warstwowe żelbet+styropian+beton, osłonowe prefabrykowane, całość ocieplona styropianem, zabezpieczonym płytami ligno-cemento-

Rys. 2. Dokumentacja archiwalna – w posiadaniu zarządcy

Rys. 3. Harnasie 3. Fragment budynku prefabrykowanego z 1980 roku po ociepleniu w latach 90. i częściowej wymianie stolarki okiennej

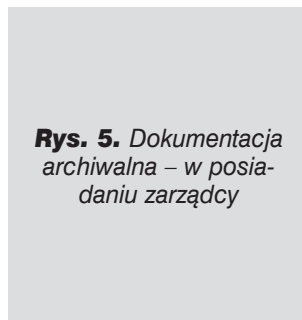

Rys. 4. Termogram do rysunku 3. Ucieczka ciepła przez cokół, zróżnicowana stolarka okiennej

wymi – wykonano w latach 90. Stropy prefabrykowane kanałowe. Stropodach na płytach korytkowych, wentylowany na ściankach ażurowych, kryty papą termozgrzewalną, ocieplony płytą suprema i granulatem z wełny mineralnej. Stolarka okienna w mieszkaniach drewniana zespolona podwójnie szklona lub wymieniona na PCV, niekiedy drewniana jednoramowa z szybą zespoloną jednokomorową. Stolarka okienna na klatkach schodowych i w piwnicach PCV (rys. 3). Drzwi wejściowe aluminiowe, energooszczędne. Wentylacja grawitacyjna w kuchniach i łazienkach. C.o. i c.w. zdalaczynne z sieci miejskiej LPEC, zasilanie z grupowego dwufunkcyjnego węzła wymiennikowego w piwnicach budynku, wyposażona w automatykę pogodową. Piwnice nieogrzewane. Mimo ocieplenia ścian w I etapie (rys. 3) zauważono ucieczkę ciepła przez cokół, z nasileniem na styku płyt prefabrykowanych (rys. 4). $E_k = 198,17 \text{ kWh}/[\text{m}^2 \cdot \text{rok}]$, ogólny stan techniczny budynku oceniono jako dostateczny.

2.2. Budynek punktowy niski przed planowaną termomodernizacją

Reprezentantem tego typu obiektów jest budynek znajdujący się przy ul. Noskowskiego 8. Budynek o pięciu kondygnacjach nadziemnych (rys. 6), podpiwniczony, zabudowa punktowa (dwa segmenty stykające się ze sobą (rys. 5), punktowy z galeriami wewnętrznymi, technologia uprzemysłowiona, system wielkopłytowy W-70. Rok budowy 1980. Układ konstrukcyjny mieszany. Ławy żelbetowe monolityczne. Ściany konstrukcyjne żelbetowe, zewnętrzne warstwowe żelbet

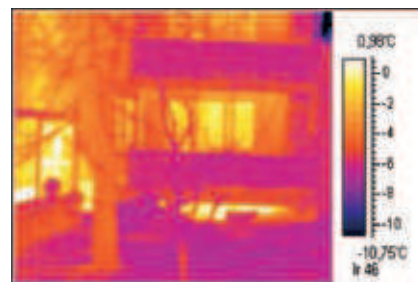

Rys. 5. Dokumentacja archiwalna – w posiadaniu zarządcy

Rys. 6. Noskowskiego 8. Budynek prefabrykowany z 1980 roku po ociepleniu w latach 90. i częściowej wymianie stolarki okiennej

+styropian+beton, ściany osłono-we prefabrykowane, ocieplone styropianem zabezpieczonym wyprawą tynkarską – wykonane w latach 90. Stropy prefabrykowane kanałowe. Stropodach na płytach korytkowych, wentylowany na ściankach ażurowych, kryty papą termozgrzewalną, ocieplony płytą suprema i granulatem z wełny mineralnej. Stolarka okienna w mieszkaniach drewniana zespolona podwójnie szklona lub wymieniona na PCV, niekiedy drewniana jednoramowa z szybą zespoloną jednokomorową. Stolarka okienna na klatkach schodowych PCV i drewniana (piwnice). Drzwi wejściowe stalowe, nieocieplone. Wentylacja grawitacyjna w kuchniach i łazienkach. C.o. i c.w. zdalaczynne z sieci miejskiej LPEC, zasilanie z grupowego dwufunkcyjnego węzła wymiennikowego

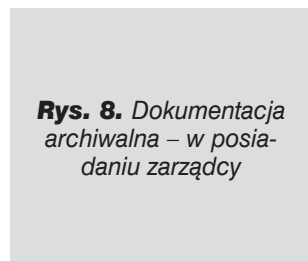

Rys. 7. Termogram do rysunku 6. Ucieczka ciepła przez ściany, z nasileniem w strefie cokołu i wejścia

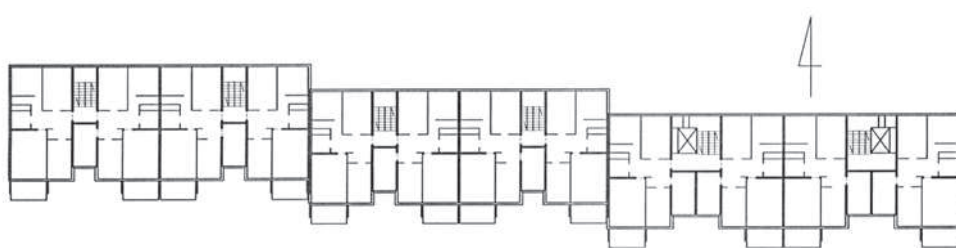
w piwnicach budynku, wyposażona w automatykę pogodową. Piwnice nieogrzewane. Zauważono ucieczkę ciepła całą powierzchnią ścian z nasileniem: w strefie cokołu (mimo nieogrzewanych piwnic), dodatkowo przez stolarkę zewnętrzną, szczególnie drzwi wejściowe i płyty loggi (rys. 7). $E_k = 231,71 \text{ kWh}/[\text{m}^2 \cdot \text{rok}]$ po I etapie termomodernizacji, ogólny stan techniczny budynku oceniono jako dostateczny.

2.3. Budynek klatkowy wysoki przed planowaną termomodernizacją

Reprezentantem tego typu obiektów jest budynek znajdujący się przy ul. Harnasie 19. Budynek o pięciu i siedmiu kondygnacjach (rys. 9), podpiwniczony, zabudowa szeregowa (3 segmen-

Rys. 8. Dokumentacja archiwalna – w posiadaniu zarządcy

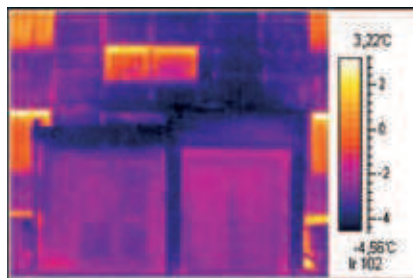

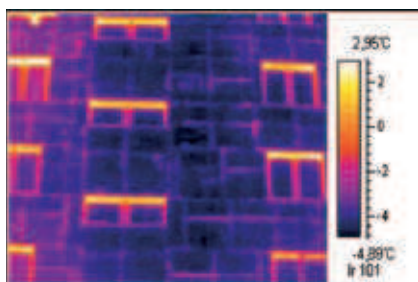
ty), dwuklatkowy (rys. 8), technologia uprzemysłowiona, system wielkopłytyowy W-70. Rok budowy 1983. Układ konstrukcyjny poprzeczny. Ławy żelbetowe monolityczne. Ściany systemu W-70, konstrukcyjne żelbetowe, zewnętrzne warstwowe żelbet+styropian+beton, ściany osłonowe prefabrykowane, całość ocieplona – styropian zabezpieczony płytami ligno-cementowymi – wykonano w latach 90. (rys. 11). Stropy prefabrykowane kanałowe. Stropodach na płytach korytkowych, wentylowany na ściankach ażurowych, kryty papą termozgrzewalną, ocieplony płytą suprema i granulatem z wełny mineralnej. Stolarka okienna w mieszkaniach drewniana zespolona podwójnie szklona lub wymieniona na PCV, niekiedy drewniana jednoramowa z szybą zespoloną jednokomorową. Stolarka okienna na klatkach schodowych drewniana zespolona podwójnie szklona. Drzwi wejściowe aluminiowe, energooszczędne (rys. 10). Wentylacja grawitacyjna w kuchniach i łazienkach. C.o. i c.w. zdalaczynne z sieci miejskiej LPEC, zasilanie z grupowego dwufunkcyjnego węzła wymiennikowego w piwnicach budynku, wyposażona w automatykę pogodową. Piwnice nieogrzewane. Zauważono ucieczkę ciepła całą powierzchnią ścian z nasileniem na stykach płyt osłonowych (rys. 11) i przez cokół, mimo nieogrzewanych piwnic. Ciepło ucieka też

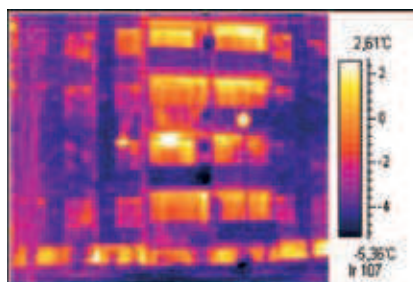
Rys. 9. Harnasie 19. Budynek prefabrykowany z 1983 roku po ociepleniu w latach 90. i częściowej wymianie stolarki okiennej

Rys. 10. Termogram do rysunku 9. Stolarka drzwiowa zewnętrzna wymieniona. Brak intensywnej ucieczki ciepła w strefie wejściowej

Rys. 11. Termogram do rysunku 9. Ucieczka ciepła przez ściany, z nasileniem na styku stolarki okiennej i płyt ligno-cementowych

Rys. 12. Termogram do rysunku 8. Ucieczka ciepła przez cokół i styki połączeń płyt balkonowych w loggi dostawianej, nasilenie ucieczki ciepła w strefie cokołu

przez stolarkę okienną i lokalnie styk płyt loggi ze ścianą osłonową (rys. 12). $E_k = 226,16 \text{ kWh}/[\text{m}^2 \cdot \text{rok}]$ po I etapie termomodernizacji, ogólny stan techniczny budynku oceniono jako dostateczny.

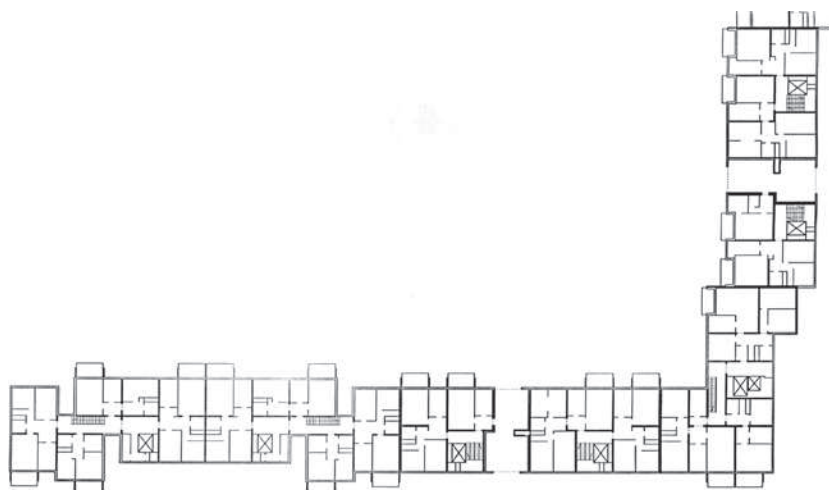
2.4. Budynek klatkowy wysoki w trakcie termomodernizacji

Reprezentantem tego typu obiektów jest budynek narożny znajdu-

jący się u zbiegu ulic Harnasie 21/ Zakopiańska 1 (rys.14).

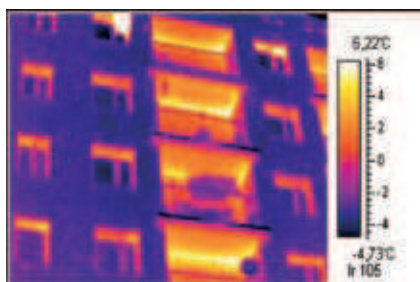
Budynek o siedmiu, dziewięciu i jedenastu kondygnacjach nadziemnych, podpiwniczony, zabudowa szeregowa (7 segmentów, rys. 13), dwuklatkowy, technologia uprzemysłowiona, system wielkopłytyowy W-70. Rok budowy 1983. Układ konstrukcyjny poprzeczny. Ławy żelbetowe monolityczne. Ściany konstrukcyjne żelbe-

Rys. 13. Dokumentacja archiwalna – w posiadaniu zarządcy

Rys. 14. Harnasie 21 / Zakopiańska 1. Budynek prefabrykowany z roku 1986 po ociepleniu w latach 90. i częściowej wymianie stolarki okiennej. Widok ogólny od strony północno-wschodniej

Rys. 15. Termogram do rysunku 13. Zwiększona ucieczka ciepła na styku loggii cofniętej ze ścianą

Rys. 16. Termogram do rysunku 14. Narożnik północno-wschodni. Mostki przy płytach loggii dostawianych

Rys. 17. Fragment budynku prefabrykowanego po I etapie ocieplenia. Zły stan płyt okładzinowych

Rys. 18. Fragment budynku prefabrykowanego na styku I i II etapu ocieplenia. Zły stan płyt okładzinowych i stolarki okiennej, brak ocieplenia cokołu w obu etapach ocieplenia

towe, zewnętrzne warstwowe żelbet+styropian+beton, ściany osłonowe prefabrykowane całość + styropian zabezpieczony płytami ligno-cementowymi. Stropy prefabrykowane kanałowe. Elewacje w trekcie ocieplania (metoda BSO). Stropodach na płytach korytkowych, wentylowany na ściankach ażurowych, kryty papą termozgrzewalną, ocieplony płytą suprema i granulatem z wełny mine-

ralnej. Stolarka okienna w mieszkaniach drewniana zespolona podwójnie szklona lub wymieniona na PCV lub drewniana jednoramowa z szybą zespoloną jednokomorową. Stolarka okienna na klatkach schodowych drewniana zespolona podwójnie szklona. Drzwi wejściowe aluminiowe, szklone, energooszczędne. Wentylacja grawitacyjna w kuchniach i łazienkach. C.o. i c.w. zdalaczynne z sieci miejskiej

LPEC, zasilanie z grupowego dwufunkcyjnego węzła wymiennikowego w piwnicach budynku, wyposażone w automatykę pogodową. Piwnice nieogrzewane.

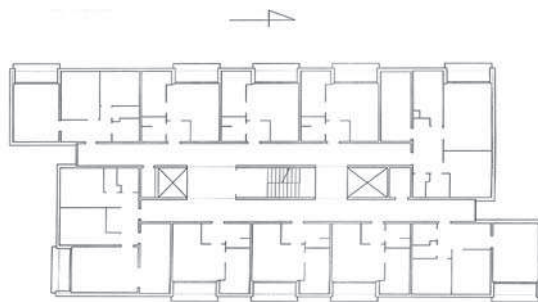
W segmentach ocieplonych w I etapie, zauważono ucieczkę ciepła całą powierzchnią ścian z nasileniem na stykach płyt osłonowych. Ciepło ucieka też dodatkowo przez stolarkę okienną i styki płyt loggi ze ścianą osłonową (rys. 17). Natomiast w segmentach będących po II etapie ocieplenia, co prawda stwierdzono zmniejszenie ucieczki ciepła przez ściany, ale również nasilenie jej ucieczki na stykach płyt balkonowych ze ścianą osłonową. Świadczy to o nieskutecznej naprawie mostka termicznego i pozostawieniu problemu zarówno przy płytach w loggiach dostawianych (rys. 16), jak i cofniętych (rys. 15). Brak ocieplania na cokołach (rys. 18) pozwala na ucieczkę ciepła przez ten element. $E_k = 232,09$ kWh/[m²*rok] po I etapie termomodernizacji i $E_k = 189,38$ kWh/[m²*rok] w II etapie termomodernizacji, ogólny stan techniczny budynku oceniono jako dostateczny (w segmentach ocieplonych tylko w I etapie) i zadowalający (w segmentach po II etapie ocieplenia).

2.5. Budynek punktowy wysoki po termomodernizacji

Reprezentantem tego typu obiektów jest budynek znajdujący się przy ul. Króla Rogera 6 (rys. 20). Budynek o jedenastu kondygnacjach nadziemnych, podpiwniczony, zabudowa wolnostojąca, punktowy z dwoma korytarzami, technologia przemysłowiona, system wielopłytowy W-70. Rok budowy 1981. Układ konstrukcyjny mieszany. Ławy żelbetowe monolityczne. Ściany konstrukcyjne W-70, konstrukcyjne: żelbetowe zewnętrzne warstwowe żelbet+styropian+beton, ściany osłonowe prefabrykowane. Stropy prefabrykowane W-70 kanałowe. Stropodach jednospadowy wentylowany, kryty papą termozgrzewalną, ocieplony płytą suprema

Rys. 19. Króla Rogera 6. Dokumentacja archiwalna – w posiadaniu zarządcy

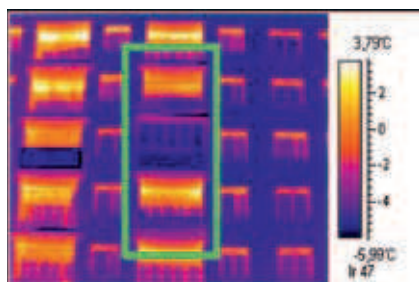

Rys. 20. Króla Rogera 6. Budynek prefabrykowany z 1986 roku po ociepleniu w latach 90. i częściowej wymianie stolarki okiennej. Możliwość montażu solarów i paneli fotowoltaicznych. Widok ogólny od strony południowej

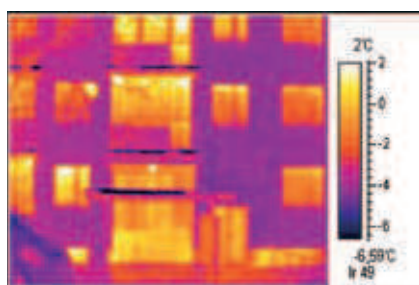
i granulatem z wełny mineralnej. Stolarka okienna w mieszkaniach drewniana zespolona podwójnie szklona, częściowo wymieniona na PCV lub drewniana jednoramowa z szybą zespoloną jednokomorową. Stolarka okienna na klatkach schodowych drewniana zespolona podwójnie szklona. Drzwi wejściowe stalowe, szklone szybą zbrojoną – zimne. Wentylacja grawitacyjna w kuchniach i łazienkach. C.o. i c.w. zdalaczynne z sieci miejskiej LPEC, zasilanie z grupowego dwufunkcyjnego węzła wymiennikowego w budynku, wyposażone w automatykę pogodową. Piwnice nieogrzewane.

Rys. 21. Fragment elewacji zachodniej po II etapie ocieplenia. Widok zabudowy loggi cofniętej, patrz termogram rys.22

Rys. 22. Termogram do rysunku 20. Ucieczka ciepła liniowo przy balkonach

Rys. 23. Termogram do rysunku 20. Ucieczka ciepła przez cokół i stolarkę drzwiową zewnętrzną

Stwierdzono zmniejszenie ucieczki ciepła przez ściany z równoczesnym nasileniem ucieczki ciepła na stykach płyt balkonowych

ze ścianą zewnętrzną (rys. 22). Sytuacja ta nie dotyczy płyty loggi zabudowanej (rys. 21). Świadczy to o nieskutecznej naprawie liniowego mostka termicznego i pozostawieniu problemu przy płytach w loggiach cofniętych. Ponadto stolarka drzwiowa zewnętrzna stanowi słaby punkt pod względem termicznym w całości ocieplenia II etapu, ponieważ nie jest energooszczędna (rys. 23). $Ek = 197,18/167,01 \text{ kWh}/[\text{m}^2 \cdot \text{rok}]$ po termomodernizacji w II etapie, ogólny stan techniczny budynku oceniono jako zadowalający.

3. Propozycje poprawy stanu energetycznego w osiedlu mieszkaniowym

W tabeli 1 zestawiono wymagania zapotrzebowania na energię budynków wg obowiązujących przepisów.

W analizowanej reprezentatywnej grupie budynków w systemie wielkopłytowym, dotychczasowe działania termomodernizacyjne powstrzymały degradację obiektów i zmniejszyły zapotrzebowanie na energię (tab. 1). Jednocześnie zauważono możliwość poprawy stanu energetycznego osiedla, poprzez likwidację błędów zestawionych w poszczególnych obiektach, pozostawione nawet po kilku etapach docieplenia. W pierwszej kolejności należy poddać naprawie wyspecyfikowane miejsca problemowe, takie jak: cokoły, styk płyt balkonowych wszystkich rodzajów (loggi cofniętych i dostawianych), należy też zwrócić uwagę przy wymianie stolarki okiennej na parametry termiczne zastosowanych rozwiązań.

Niekiedy już rozważenie kilku etapów działań termomodernizacyjnych może zmniejszyć energochłonność budynków i poprawić ochronę środowiska na obszarze osiedla. Zdaniem autorki, dążenie do utrzymania zeroenergetycznego wzrostu kosztów eksploatacji budynków i mediów, tj. podejmowanie działań inwestycyjnych bez

Tabela 1. Wymagania stawiane budynkom wg kryterium wieku lub planowanego stanu energetycznego

Budynek	Wskaźnik sezonowego zapotrzebowania na energię EO [kWh/m ² rok]	Zapotrzebowanie na energię w stosunku do standardu [%]
Inwentaryzowany, wykonany w latach 1967–1985	240–290	265
Inwentaryzowany, wykonany w latach 1986–1992	160–200	180
Standardowy	90–120	100
Energooszczędny	50–80	70
Zeroenergetyczny	Blisko 0	W zasadzie samowystarczalność energetyczna

wzrostu zapotrzebowania na energię pierwotną w skali osiedlowej zabudowy wielorodzinnej, jest możliwe między innymi przez sukcesywne wdrażanie następujących działań²:

- zlikwidowanie mostków cieplnych w budynkach i sieci dostawców energii,
- zastosowanie odnawialnych źródeł energii z możliwością wielokierunkowego przesyłu,
- montaż instalacji kolektorów słonecznych do ogrzania c.w. i produkcji prądu, minimum w skali budynku i osiedla (zbiorowo),
- zastosowanie pomp ciepła z uwzględnieniem parametrów gruntu przy wydajności pompy,
- przebudowanie wężła ciepłego i instalacji w ogrzewaniu zbiorowym, np. pieców działających w technice kondensacyjnej lub pieców niskotemperaturowych,
- regulacja instalacji w mieszkaniach i zastosowanie grzejników niskotemperaturowych dla instalacji c.o. z instalacją systemów regulacji w wężłach ciepłych, np. z użyciem czujnika temperatury zewnętrznej,
- izolacja wodnej sieci grzewczej,
- instalacja baterii zlewozmywakowych z termostatem,
- zastosowanie systemów zarządzania energią (ogrzewania zbiorowego na paliwa i prąd, pomiaru indywidualnego zużycia ciepła, optymalizacji obiegu),
- instalacja kondensacyjnych systemów rekuperacji lub kontrolowanej wentylacji mechanicznej,
- instalacja świetlówek kompaktowych klasy A lub oświetlenia LED,

– zakup sprzętu AGD klasy minimum A+,

– poprawę stanu i sprawności sieci dostarczających media do osiedla i budynków.

Zarządca, w porozumieniu z mieszkańcami powinien mieć możliwość wyboru zakresu prac i współfinansowania etapowanych działań proenergetycznych z innych źródeł finansowania niż tylko fundusz remontowy. Wymaga to jednak zmiany obowiązujących przepisów³ i stworzenia organu kontroli realizacji takich inwestycji na każdym etapie działań przy kompleksowym ujęciu problemów.

BIBLIOGRAFIA

[1] Dzierżewicz Z., Starosolski W., Systemy budownictwa wielokopłytowego w Polsce w latach 1970–1985. Przegląd rozwiązań materiałowych i konstrukcyjnych. Oficyna a Wolters Kluwer business, W-wa 2010, s. 15–16

[2] Ostańska A., Metodyka sporządzania programów rewitalizacji dla zespołów prefabrykowanej zabudowy mieszkaniowej na przykładzie osiedla im. Stanisława Moniuszki w Lublinie, Przegląd Budowlany Nr 1/2010, s. 38–43

[3] Grudzińska M., Ostańska A., Rewitalizacja osiedli z budynkami wielkoblokowymi w aspekcie analizy energetycznej, Przegląd Budowlany nr 6/2009, s. 37–42

[4] Ostańska A., Stan techniczny i analiza energetyczna jako podstawowe aspekty rewitalizacji osiedli z budynkami wielkopłytowymi, Przegląd Budowlany Nr 9/2009, s.40–47

[5] Ostańska A., Badania stanu technicznego jednym z podstawowych aspektów rewitalizacji osiedli z budynkami prefabrykowanymi, Przegląd Budowlany Nr 4/2009, s. 38–46

[6] Ostańska A., Badania społeczne jako podstawowy aspekt rewitalizacji osiedli,

Przegląd Budowlany Nr 3/2009, s. 48–53

[7] Ostańska A., Ocena poprawy jakości życia w budynkach prefabrykowanych na przykładzie opinii mieszkańców. Maszynopis 2011

[8] Ostańska A., Podstawy metodologii tworzenia programów rewitalizacji dużych osiedli mieszkaniowych wzniesionych w technologii uprzemysłowionej na przykładzie osiedla im. St. Moniuszki w Lublinie, Politechnika Lubelska, Monografie Wydziału Inżynierii Budowlanej i Sanitarnej Vol. 1, Wydawnictwa Uczelniane Lublin 2009

[9] Ustawa Prawo budowlane z 7 lipca 1994r. Dz. U. z 2003 r. Nr 207, poz. 2016 z późniejszymi zmianami (art. 61. ustęp: 1 i 2)

[10] Ustawa o wspieraniu termomodernizacji i remontów z 21 listopada 2008 r. (Dz. U. Nr 223, poz. 1459)

[11] Rozporządzenie ministra infrastruktury z 17 marca 2009 r. w sprawie szczegółowego zakresu i formy audytu energetycznego oraz części audytu remontowego, wzorów kart audytów, a także algorytmu oceny opłacalności przedsięwzięcia termomodernizacyjnego (Dz. U. 43/2009 poz. 346)

[12] Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z 17 marca 2009 r. w sprawie szczegółowego sposobu weryfikacji audytu energetycznego i części audytu remontowego oraz szczegółowych warunków, jakie powinny spełniać podmioty, którym Bank Gospodarstwa Krajowego może zlecać wykonanie weryfikacji audytów Dz. U. 43/2009 poz. 347)

PRZYPISY

¹ Kody budynków użyto zgodnie z realizowanymi projektami badawczymi dla NCBiR.

² Co potwierdza też wprowadzony mocą rozporządzenia katalog działań kwalifikowanych, dających prawo do ubiegania się o białe certyfikaty i Polskie Towarzystwo Certyfikacji Energii, raport pt.: Analiza możliwości wprowadzenia w Polsce systemu białych certyfikatów, s.10–12.

³ Ustawa o wspieraniu termomodernizacji. [10] i akty wykonawcze do ustawy [11 i 12].